

Sygn. akt II C 448/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 września 2015 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi Wydział II Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: sędzia SR W. S.

Protokolant: sekr. sąd. M. R.

po rozpoznaniu w dniu 4 września 2015 roku w Łodzi

sprawy z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. w G.

przeciwko J. O. i M. O. (1)

o zapłatę

1. zasądza solidarnie od pozwanych J. O. i M. O. (1) na rzecz powoda Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. w G. kwotę 8 356,13 złotych (osiem tysięcy trzysta pięćdziesiąt sześć złotych i trzynaście groszy) z umownymi odsetkami w wysokości równej czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego w stosunku rocznym od dnia 17 kwietnia 2013 roku do dnia zapłaty, z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanych do wartości ustalonego w spisie inwentarza stanu czynnego spadku po S. M. (1);
2. oddala powództwo w pozostałej części;
3. zasądza solidarnie od pozwanych J. O. i M. O. (1) na rzecz powoda Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. w G. kwotę 1 216 (jeden tysiąc dwieście szesnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;
4. przyznaje i nakazuje wypłacić z funduszy Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi na rzecz radcy prawnej J. S. kwotę 2 952 (dwa tysiące dziewięćset pięćdziesiąt dwa) złote tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej M. O. (1) z urzędu.

Sygn. akt II C 448/14

UZASADNIENIE

Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa im. F. S. w G. wniosła w dniu 17 kwietnia 2013 roku do Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie pozew w elektronicznym postępowaniu upominawczym przeciwko S. M. (1) o zapłatę kwoty 11 420,48 złotych z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy lombardowej NBP w stosunku rocznym od dnia 17 kwietnia 2013 roku do dnia zapłaty i o zasądzenie zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu powódka wskazała, że zawarła z pozwaną umowę ugody, której przedmiotem było ustalenie warunków spłaty należności wynikającej z udzielonej uprzednio S. M. (1) pożyczki. Pomimo ustalenia nowych, bardziej korzystnych warunków spłaty zobowiązania pozwana nie spłaciła należności z umowy. Wysokość zadłużenia stanowi sumę kapitału pożyczki (11 256,41 zł) i odsetek naliczonych od kwoty całego niespłaconego kapitału (164,07 zł).

Po stwierdzeniu braku podstaw do wydania nakazu zapłaty i przekazaniu sprawy Sądowi Rejonowemu dla Łodzi – Widzewa w Łodzi, powódka uzupełniła braki pozwu i podtrzymała go.

(pozew – k. 2-4 i 9-10, postanowienie z 27.05.2013 r. – k. 5)

Z uwagi na zgon pozwanej, postanowieniem z dnia 12.08.2013 r. Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi zawiesił postępowanie na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c., zaś postanowieniem z dnia 18 czerwca 2014 roku podjął zawieszono postępowanie z udziałem następczyni prawnych pozwanej – J. O. i M. O. (1).

(postanowienia: z 12.08.2013 r. – k. 50, z 18.06.2014 r. – k. 63)

Pozwane J. O. i M. O. (1) wniosły o oddalenie powództwa w całości. Zakwestionowały wysokość zobowiązania i wskazały, że zgodnie z ugodą wysokość zobowiązania wynosiła 14 919,02 złotych, zaś S. M. (1) do 20 marca 2014 roku dokonała spłaty pożyczki, której warunki zostały zmienione ugodą z dnia 29 września 2010 r. W ocenie pozwanych Kasa bezprawnie dokonywała potrąceń z Indywidualnego Konta Spółdzielczego celem pokrycia rat pożyczki pomimo, że raty te były wpłacane na konto wskazane przez (...). Zarzuciły również, że wypowiedzenie umowy ugody przez (...) nastąpiło z naruszeniem art. 5 k.c. Sytuacja S. M. (1) w ostatnich latach życia była bardzo trudna z uwagi na chorobę i spłata zaciągniętej pożyczki była znacznym obciążeniem.

(odpowiedź na pozew – k. 71-74, pisma przygotowawcze pozwanych – k. 183-186, 243-244, protokół rozprawy – k. 224-225)

Powódka konsekwentnie popierała powództwo. Domagała się zasądzenia dochodzonej kwoty od pozwanych J. O. i M. O. (1) solidarnie.

W odniesieniu do zarzutów pozwanych wyjaśniła, że wpłaty dokonywane przez S. M. (1) po zawarciu ugody dokonywane były na konto pierwotnej pożyczki i dlatego były księgowane na IKS. Z tego konta były przeznaczane na pokrycie opłat i prowizji związanych z prowadzeniem rachunku oraz spłatę pożyczki zaciągniętej w linii pożyczkowej. Numer rachunku, na który powinna dokonywać wpłat S. M. (1) został podany w wezwaniach do zapłaty.

Powódka szeroko uzasadniała sposób księgowania wpłat pożyczkobiorczyni i kilkakrotnie przedstawiała wyliczenie dochodzonej należności. Ostatecznie podniosła, że nawet gdyby każda z wpłat pozwanej dokonanych na poczet ugody została w całości zaliczona na należność z tej umowy, to zadłużenie na dzień przewidywany przez strony jako termin zakończenia jej spłaty wyniosłoby 8 298,88 złotych.

(pisma przygotowawcze powódki – k. 118-123, 166, 189-191, 231, 240)

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 16 lipca 2008 roku S. M. (1) zawarła ze Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo-Kredytową im. S. S. w G. umowę pożyczki o numerze (...) na kwotę 15 200 złotych. Pożyczka nie była spłacana terminowo.

(bezsporne, kopia umowy pożyczki nr (...) z planem spłat – k. 150-151 i 153v-154, kopia wniosku o przyznanie pożyczki – k. 216-219)

Następnie strony zrestrukturyzowały należność z umowy pożyczki. W dniu 29 września 2010 roku zawarły umowę ugody, której przedmiotem była wierzytelność przysługująca (...) z tytułu umowy pożyczki z dnia 16.07.2008 r. Na dzień podpisania ugody wierzytelność wynosiła 14 919,02 złotych, w tym:

- kapitał – 14 176,81 złotych,

- odsetki za opóźnienie należne do dnia podpisania ugody – 742,21 złotych.

Zgodnie z ugodą, kwota kapitału po dniu zawarcia ugody została oprocentowana według zmiennej stopy procentowej ustalonej przez zarząd (...), wynoszącej w dniu zawarcia ugody 18 % w skali roku. Ugoda przewidywała możliwość zmiany tego oprocentowania.

Kwota określona w ugodzie miała zostać spłacona w 30 miesięcznych ratach, płatnych do 22 dnia każdego miesiąca poczynając od października 2010 roku. Wysokość miesięcznej raty uzależniona została od wysokości stopy procentowej i na dzień zawarcia ugody została określona na 400 złotych miesięcznie. Ostatnia rata miała pokrywać całość zadłużenia na dzień jej wymagalności. Wpłaty dokonywane przez pozwaną miały być zaliczane w pierwszej kolejności na koszty windykacji, dalej na odsetki i dopiero na kapitał.

W punkcie 5 ugody zastrzeżono, że wierzytelność określona w ugodzie przed dniem jej podpisania zaksięgowana była pod numerem identyfikacyjnym (...). W związku z wymogami informatycznymi – księgowymi nadano jej nowy numer identyfikacyjny (...) co nie wpływało na ciągłość i tożsamość zobowiązania.

W związku z zawarciem przedmiotowej umowy S. M. (1) zobowiązana była stać się członkiem Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej im. S. S. w G..

W tym samym dniu S. M. (1) zawarła ze (...) umowę o linię pożyczkową nr (...).

Przy podpisywaniu obu umów S. M. (1) towarzyszyła córka M. O. (2).

(kopia umowy ugody – k. 14, kopia umowy o linię pożyczkową – 157-159 i 214-215, zeznania M. O. (2) – k. 250-251)

Restrukturyzacja nastąpiła na wniosek S. M. (1). Warunkiem zawarcia ugody było dokonywanie wpłat na poczet pożyczki po 400 złotych miesięcznie, począwszy od maja 2010 roku.

(kopia pisma (...) z 15.04.2010 r. – k. 81)

Zgodnie z symulacyjnym planem spłaty do umowy ugody z 29.09.2010 r., 29 rat miało stałą wysokość 400 złotych, zaś ostatnia – 8 756,13 złotych.

(symulacyjny plan spłaty – k. 22)

S. M. (1) była członkiem (...) im. (...) w G. od 24 listopada 2005 roku. Otrzymała numer członkowski (...).

Zgodnie ze Statutem Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej im. S. S. w G., członek Kasy ma obowiązek m.in. posiadać rachunek systematycznego oszczędzania (indywidualne konto spółdzielcze – IKS) i gromadzić na nim co miesiąc oszczędności w zadeklarowanej wysokości. Obowiązany jest wnieść wpisowe i zadeklarowany udział lub udziały oraz wpłacić wkład członkowski (§ 10).

Kasa udziela kredytów i pożyczek wyłącznie swoim członkom. Spłata pożyczki powinna być dokonywana w terminach i wysokości określonej w umowie poprzez potrącenie wymaganej kwoty pożyczki lub jej raty z wynagrodzenia członka Kasy albo poprzez bezpośrednią wpłatę przez członka do Kasy lub na wskazane przez Kasę konto (§ 65 i 67).

Zgodnie z Regulaminem Indywidualnych Kont Spółdzielczych (...), IKS jest prowadzony w celu gromadzenia oszczędności członków Kasy, w szczególności w formie obowiązkowych wpłat na IKS oraz w celu przeprowadzenia rozliczeń na zlecenie posiadacza IKS, przy czym jeżeli dla członka Kasa prowadzi rachunek oszczędnościowo – rozliczeniowy, to IKS prowadzony jest tylko w celu gromadzenia obowiązkowych wpłat (§ 3). § 21 Regulaminu przewiduje, że należności wynikające z umów zawartych przez członka płatne przez IKS pobierane są w ciężar kwoty dostępnej oraz kwoty minimalnej, a następnie zaliczane na należności członka wobec Kasy w kolejności wskazanej w § 21.

(kopia deklaracji członkowskiej – k. 21, statut (...) – k. 28-34, Regulamin Indywidualnych Kont Spółdzielczych (...) – k. 130-133)

Zgodnie z regulaminem udzielania kredytów i pożyczek (...) (§ 12 i 15), umowa kredytu (pożyczki) powinna być zawarta w formie pisemnej pod rygorem nieważności niezależnie od kwoty kredytu (pożyczki). Umowa powinna określać

m.in. strony umowy, kwotę kredytu, zasady i termin jego spłaty. Kredyt spłacany jest poprzez obciążenie rachunku wskazanego w umowie zgodnie z harmonogramem spłaty, który stanowi załącznik do umowy (§ 22).

Jeżeli z regulaminu nie wynika nic innego, postanowienia dotyczące kredytów stosuje się odpowiednio do pożyczek (§ 9).

(kopia regulaminu udzielania kredytów i pożyczek (...) – k. 15-16, 152-153)

Po zawarciu ugody z 29.09.2010 r. S. M. dokonywała comiesięcznych wpłat na poczet ugody po 400 złotych na rachunek bankowy w skazany w pierwotnej umowie pożyczki. W dowodach wpłat wskazywała numer umowy pożyczki.

Kasa księgowała wpłaty pozwanej na konto IKS, następnie zaś rozksięgowywała je, zaliczając w części na inne zobowiązania S. M. (1) wobec (...). W ten sposób powstała należność przeterminowana.

Wpłaty dokonywane były poprzez polecenia przelewu. W okresie od 20 października 2010 roku do 20 marca 2013 roku na poczet ugody została wpłacona kwota 12 000 złotych w formie comiesięcznych wpłat w wysokości 400 złotych każda. Kilka wpłat dokonanych było z uchybieniem terminu określonego w ugodzie:

- w styczniu 2011 roku – 24.01.2011 r.;

- w maju 2011 roku – 24.05.2011 r.;

- w sierpniu 2011 roku – 23.01.2011 r.;

- w styczniu 2012 roku – 23.01.2011 r.;

- w styczniu 2011 roku – 24.01.2011 r.

(bezsporne, kopia pisma (...) z 16.04.2014 r. – k. 78-80, kopie dowodów wpłat – k. 82-87, wyciąg z rachunku IKS – k. 100-110, 124-129, 192-211, sporządzony przez powódkę wykaz wpłat dokonanych przez dłużniczkę – 122v-123, zeznania M. O. (2) – k. 146 i 250)

Wpłaty po 400 złotych miesięcznie S. M. (1) dokonywała również w okresie od maja do września 2010 roku.

Równoległe z należnością z omawianej ugody, spłacała zobowiązanie z innej umowy w kwotach po 80 złotych miesięcznie.

S. M. (1) zaciągała w (...) i spłacała pożyczki odnawialne „chwilówki”.

(kopie dowodów wpłat – k. 91-95, 149, kopia umowy ugody z 29.09.2010 r. – k. 97-98, kopia zaświadczenia z 16.07.2012 r. – k. 99, kopia pisma z 16.07.2012 r. – k. 111-112, zeznania M. O. (2) – k. 146 i 250)

Pismem z 5 listopada 2010 roku powódka wezwała S. M. (1) do zapłaty przeterminowanego zadłużenia, które wg. Kasy na dzień wezwania miało wynosić 76,48 złotych, w tym:

- odsetki umowne 41,48 złotych,

- koszty windykacji 35 złotych.

Pismem z 6 grudnia 2010 roku powódka wezwała S. M. (1) do zapłaty przeterminowanego zadłużenia, które wg. Kasy na dzień wezwania miało wynosić 175,34 złotych, w tym:

- odsetki umowne 140,34 złotych,

- koszty windykacji 35 złotych.

(kopie wezwań do zapłaty – k. 38, 40)

Pismem z 23 maja 2011 roku, doręczonym pozwanej 27.05.2011 roku powódka wypowiedziała umowę ugody powołując się na zaprzestanie przez pozwaną jej terminowej spłaty. Według powódki łączna wysokość przeterminowanego zadłużenia na dzień wypowiedzenia wynosiła 915,58 złotych, w tym:

- kapitał 499,44 złotych,
- odsetki umowne 410,26 złotych,
- odsetki karne 5,88 złotych.

(kopie: wypowiedzenia umowy – k. 17, dowodu doręczenia – k. 18)

Zgodnie z uchwałą nr 12 Zarządu (...) z dnia 25 marca 2009 roku, zmienioną uchwałą nr 4 z dnia 12 maja 2009 roku, stopę procentową dla należności przeterminowanych, wynikających z pożyczek udzielonych od 20 lutego 2006 roku oraz dla zobowiązań objętych restrukturyzacją, ustalono na czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP.

(kopie uchwał: z 25.03.2009 r. – k. 19, z 12.05.2009 r. – k. 20)

S. M. (1) zmarła 28 kwietnia 2013 roku. Dziedziczą po niej wnuczki M. O. (1) i J. O. po 1/2 części każda z nich z dobrodziejstwem inwentarza.

(bezsporne, odpis skrócony aktu zgonu – k. 49, kopia aktu poświadczenia dziedziczenia – k. 55-57 i 75-77)

W ostatnich latach życia S. M. (1) jej sytuacja życiowa i materialna była trudna. Od kilkudziesięciu lat chorowała na stwardnienie rozsiane. Z tego powodu pozostawała pod stałą opieką lekarską. Nie pracowała zawodowo poza domem, pracowała chałupniczo. Załatwianiem spraw rodziny zajmował się jej mąż.

W 2003 roku S. M. (1) owdowiała. Po śmierci męża zamieszkiwała sama, a jej jedynym źródłem utrzymania była emerytura, której wysokość nie przekraczała 1 000 złotych. Na przestrzeni ostatnich kilku lat przed śmiercią zawarła ze (...) szereg różnych umów pożyczek. Nie mogła liczyć na pomoc finansową swojej córki M. O. (2), bo ona sama miała wiele problemów, w tym finansowych.

(zeznania M. O. (2) – k. 250-251)

Pozwane M. O. (1) i J. O. nie uzyskują własnych dochodów. Pozostają na utrzymaniu matki M. O. (2). Pozwane są właścicielkami mieszkania, w którym zamieszkują wraz z matką. To mieszkanie wcześniej należało do S. O..

(zeznania M. O. (2) – k. 250-251)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o dowody zaoferowane przez strony: przede wszystkim dokumenty oraz ich kopie (stosując w tym względzie art. 308 k.p.c.) i zeznania M. O. (2) - przedstawicielki ustawowej małoletniej pozwanej. Strony nie kwestionowały ani wiarygodności, ani mocy dowodowej przedstawianych przez siebie dowodów. Spór w niniejszej sprawie to głównie spór co do prawa, a nie co do faktów.

Sąd Rejonowy zważył co następuje:

Powódka w niniejszej sprawie dochodzi roszczenia wynikającego z umowy ugody. Umowa ugody jest umową stypizowaną, której dotyczy regulacja zawarta w art. 917 i 918 k.c. Do ugody zastosowanie mają przepisy ogólne dotyczące czynności prawnych (z wyłączeniem art. 84 k.c.), w tym również przepisy ogólne regulujące zawieranie i wykonywanie umów. Ze względu na swobodę kontraktową, zasadniczo to umowa ugody reguluje wzajemne prawa i obowiązki stron. W realiach niniejszej sprawy nie można jednak pominąć tego, że S. M. (1) była członkiem powodowej Kasy, co ma znaczenie dla wykonywania zobowiązania z ugody, o czym będzie mowa poniżej.

W pierwszej kolejności omówienia wymagają jednak zarzuty postawione przez pozwane: nadużycia prawa podmiotowego przez (...) oraz spłaty całości zobowiązania. Pozwane sformułowały zarzut z art. 5 k.c. dwojako: jako nadużycie prawa podmiotowego powódki przy wypowiedzeniu umowy ugody ze względu na wadliwe i dowolne zaliczanie wpłat S. M. (1) dokonywanych na poczet ugody, a przez (...) księgowanych częściowo na jej inne zobowiązania, wskutek czego doszło do zaległości w spłacie zobowiązania z ugody. W przekonaniu pozwanych również samo domaganie się przez powódkę spłaty zobowiązania z ugody pozostaje w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego, a to powinno być powodem oddalenia powództwa.

Nie można podzielić stanowiska pozwanych jakoby zobowiązanie wynikające z ugody zawartej 29 września 2010 r. zostało spłacone w całości. Na dzień podpisania ugody wierzytelność (...) wobec pożyczkobiorczyni wynosiła 14 919,02 zł, z czego kwota główna to 14 176,81 zł. Kwota główna została oprocentowana po dniu zawarcia ugody według zmiennej stopy procentowej ustalonej przez Zarząd (...), która w dniu zawarcia ugody wynosiła 18 % rocznie. Tym samym wysokość zobowiązania ulegała powiększeniu o naliczone odsetki. Zgodnie z harmonogramem spłat łączna kwota zobowiązania wynikająca z ugody to 20 356,13 złotych. Tymczasem suma wpłat dokonanych na poczet ugody w okresie od października 2010 roku do marca 2013 roku to 12 000 złotych. Ta kwota nie pokrywała całości zobowiązania, nie pokrywała nawet kwoty głównej (14 176,81 zł). Zarzut spłaty zobowiązania w całości jest więc chybiony.

Podkreślić należy, że ustalając wysokość zobowiązania wynikającego z ugody Sąd opierał się na harmonogramie przedstawionym przez powódkę. Nie ma wprawdzie na nim podpisu S. M. (1), ale obliczenie zawarte w harmonogramie odpowiada postanowieniom ugody zarówno co do wysokości rat, jak i oprocentowania należności. Z kolei ustalając ilość i terminy wpłat na poczet ugody Sąd opierał się nie tylko na dowodach wpłat przedstawionych przez pozwane, ale i na wykazie wpłat przedstawionym przez powódkę. Tego wykazu pozwane nie zakwestionowały, same zaś nie przedstawiły wszystkich dowodów wpłat, lecz jedynie dowody z lat 2010 – 2011.

Nietrafny jest również zarzut sprzeczności żądania pozwu z zasadami współzycia społecznego. Formułując ten zarzut strona pozwana – korzystając z pomocy zawodowego pełnomocnika – nie wskazała żadnej zasady, która sprzeciwiałaby się dochodzeniu niespłaconej części zobowiązania. Stosownie do przepisu art. 353 § 1 k.c. zobowiązanie polega na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a dłużnik powinien świadczenie spełnić. Z samej istoty zobowiązania wynika zatem nakaz jego wykonania. Nie sposób wskazać takiej zasady współzycia społecznego, która sprzeciwiałaby się temu nakazowi. Przeciwnie, doświadczenie życiowe, jak i obserwacja wielu uczestników sporów sądowych pozwalają twierdzić, że uchylanie się od wykonywania zobowiązań spotyka się z jednoznacznie negatywną oceną społeczeństwa.

Za ugruntowane w judykaturze należy uznać stanowisko, wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2014 roku (sygn. III CSK 178/13, opubl. w L.) co do tego, że „przepis art. 5 k.c. ustanawia zakaz korzystania z praw podmiotowych sprzecznie ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem prawa lub zasadami współzycia społecznego. Klauzula ta ma szczególny charakter; przełamuje zasadę, że wszystkie prawa podmiotowe korzystają z ochrony prawnej, toteż jej zastosowanie musi być uzasadnione okolicznościami rażącymi i nieakceptowanymi”.

Zastosowanie art. 5 k.c. zawsze musi pozostawać w ścisłym związku z okolicznościami konkretnej sprawy, których całokształt pozwala na ocenę, że wykonywanie oznaczonego prawa podmiotowego w realiach konkretnej sprawy pozostaje w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego. Zatem strona zgłaszająca zarzut oparty na przepisie art. 5 k.c. powinna udowodnić na zasadach ogólnych (art. 6 k.c.) okoliczności uzasadniające zastosowanie tej klauzuli generalnej. W realiach niniejszej sprawy argumentacja pozwanych koncentrowała się wokół trudnej sytuacji życiowej oraz materialnej poprzedniczki prawnej pozwanych.

W okresie kiedy doszło do zawarcia umowy ugody, S. M. (1) była osobą starszą, schorowaną, utrzymującą się z niskiej emerytury, a wykonanie zobowiązania z ugody stanowiło dla niej znaczne obciążenie finansowe. W ocenie Sądu nie są to jednak okoliczności uzasadniające ocenę powództwa jako sprzecznego z zasadami współzycia społecznego. Przeciętny, racjonalnie gospodarujący swoim majątkiem człowiek nie zaciąga pożyczek bez potrzeby. Na ogół robi to w sytuacji, gdy nie może zaspokoić swoich potrzeb z bieżących dochodów lub oszczędności, a pomimo to uznaje, że

ich realizacja z jakich względów jest niezbędna. Udzielenia pożyczki co do zasady nie można traktować jako wyzyskania trudnej sytuacji innej osoby. Sam fakt, że pożyczkobiorczyni znajdowała się w trudnej sytuacji finansowej i miała problemy zdrowotne nie pozwala na wniosek, że druga strona umowy to wykorzystwała namawiając na zawarcie umowy, czy proponując jej zawarcie na warunkach mniej korzystnych niż oferowane innym osobom. Niewątpliwie zaciągnięcie przez S. M. (1) pożyczki na kwotę ponad 16 000 złotych przy dochodach nie przekraczających 1000 złotych miesięcznie było podjęciem znacznego ryzyka (przez obie strony umowy), że wystąpią problemy przy spłacie zobowiązania. W sprawie nie zostały jednak podniesione i udowodnione żadne okoliczności pozwalające na ustalenie, że pożyczkobiorczyni nie miała rozeznania co do skutków swojej decyzji, albo że z jakichkolwiek powodów nie miała rozeznania w swojej sytuacji materialnej. S. M. (1) była wprawdzie osobą starszą i schorowaną, ale samodzielną: sama zamieszkiwała i prowadziła swoje gospodarstwo domowe. Jak wynika z zeznań M. O. (2) doznawała ograniczeń w życiu codziennym, ale wynikały one ze schorzenia somatycznego, nie wpływającego na kondycję psychiczną. Strona pozwana nie przedstawiła okoliczności, w których doszło do zawarcia umowy pożyczki, ani nie wskazała, na co została zaciągnięta. Nie zaprzeczyła też twierdzeniom powoda, że pożyczka została wypłacona i spożytkowana przez S. M. (1). Pożyczka została zaciągnięta w lipcu 2008 roku na kwotę 16 200 złotych, a w dacie zawierania ugody (29.09.2010 r.) do spłaty pozostała kwota główna ponad 14 000 złotych. To oznacza, że problemy w spłacie pożyczki powstały krótko po jej zaciągnięciu. W tej sytuacji gotowość (...) do zrestrukturyzowania zobowiązania należy ocenić pozytywnie.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwala na ustalenie, że przy podpisywaniu ugody nie były omawiane jej warunki, w szczególności pracownik Kasy nie zwrócił pozwanej uwagi na wysokość ostatniej raty wyrównującej. Jednak pamiętać należy, że podpisanie ugody było ostatnim etapem zrestrukturyzowania zobowiązania. Z pisma powódki z 15.04.2010 r. (k. 81) wynika, że nastąpiło to na wniosek pożyczkobiorczyni i było poprzedzone okresem przygotowawczym, w którym S. M. (1) zobowiązana była wpłacać na poczet zobowiązania z umowy pożyczki po 400 złotych miesięcznie. Zawarcie ugody poprzedzone było ustaleniami stron co do warunków, pod jakimi zawarta zostanie ugoda. Córka pożyczkobiorczyni nie uczestniczyła w tych czynnościach i nie pomagała matce w ich załatwieniu. Jak zeznała M. O. (2) przysłała jedynie przypilnować, by ugoda została podpisana i nie przeczytała jej zanim podpis na umowie złożyła jej matka. Nie ma więc dowodu, że S. M. (1) nie знаła warunków ugody.

Reasumując: zebrany w sprawie materiał dowodowy jest niedostateczny do oddalenia powództwa z powołaniem się na art. 5 k.c. Dodać należy, że sytuacja materialna pozwanych również nie jest argumentem na to pozwalającym. Pozwane są spadkobierczyniami S. M. (1), dziedziczą po niej z dobrodziejstwem inwentarza, co w wystarczającym stopniu chroni ich interesy majątkowe.

Inaczej natomiast wypada ocena zachowania powoda w trakcie realizacji umowy ugody. Trafnie zarzuciły pozwane, że Kasa w sposób dowolny księgowała wpłaty S. M. dokonywane na poczet należności z ugody. W umowie ugody nie wskazano odrębnego konta, na które powinny być wpłacane miesięczne raty. Ugoda wymagała, aby zobowiązana była członkiem (...) (co nastąpiło przed zawarciem tej umowy), zatem nawiązywała do statutu i regulaminów regulujących m.in. warunki udzielania pożyczek. Regulamin udzielania kredytów i pożyczek (...) wymagał m.in. określenia w umowie zasad i terminu spłaty oraz wskazania rachunku za pośrednictwem którego spłaty będą dokonywane (§ 12, 15, 22). Taki rachunek został wskazany w umowie pożyczki z 2008 roku, natomiast nie wskazano nowego rachunku w ugodzie. Z kolei w punkcie 5 ugody zastrzeżono, że w związku z wymogami informatycznymi – księgowymi wierzytelności określonej w ugodzie nadano nowy numer identyfikacyjny, co nie wpływało na ciągłość i tożsamość zobowiązania. W tej sytuacji – w ocenie Sądu – pozwana uprawniona była wpłacać raty z ugody na dotychczasowy rachunek. Jeżeli zaś rachunek ten przestał funkcjonować, to Kasa powinna powiadomić swoją klientkę o tym fakcie i wskazać nowy rachunek, na który należało płacić raty. Księgowanie wpłat S. M. dokonywanych na poczet ugody na IKS było całkowicie dowolne i nie znajdowało umocowania, ani w treści regulaminów (...), ani w treści ugody. Środki zaksięgowane na IKS powódka zaliczała zgodnie z regulaminem Indywidualnych Kont Spółdzielczych (...), ale w ogóle nie powinny one się tam znaleźć.

Powódka podnosiła, że prawidłowy numer rachunku wskazywała w wezwaniach do zapłaty zaległości. Jednak z treści wezwań wynika jedynie, że na wskazany w nich numer rachunku bankowego należało wpłacić naliczoną przez (...)

zaległość. Nie wynika z nich w sposób niewątpliwy, że podany numer rachunku dotyczy rachunku, na który należy dokonywać wszystkich wpłat na poczet ugody.

Przypomnieć należy, że stosownie do art. 451 § 1 k.c., dłużnik mający względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić. Takie wskazanie jest dla wierzyciela wiążące. Pozwana na dowodach przelewów wpisywała tytuł wpłaty, a pomimo to jej wpłaty nie były księgowane zgodnie z tym wskazaniem. Nie umknęło przy tym Sądowi, że wpisywane na przelewach tytuły nie były precyzyjne i czasami zamiast nowego numeru identyfikacyjnego był wpisywany wcześniejszy z umowy pożyczki. Jednak wpisywany był również numer rachunku z umowy pożyczki, co było dodatkowym wskazaniem, na jaką należność dokonywana jest wpłata. Poza tym, gdyby w ugodzie prawidłowo wskazano rachunek, na który powinny być dokonywane wpłaty, to nie powstałyby wątpliwości co do sposobu księgowania wpłat. Takie zachowanie Kasy stanowiło przejaw nielojalności wobec swojego członka i naruszało zasady uczciwości i przejrzystości w jej działaniu. Doprowadziło ono do powstania – w przekonaniu powódki – zaległości w spłacie zobowiązania z ugody, co skutkowało powstaniem zadłużenia, a w dalszej kolejności prowadziło do wypowiedzenia umowy. Takie działanie Kasy stanowiło naruszenie obowiązujących przepisów prawa, umowy, jak i zasad współżycia społecznego (podobnie Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 26 września 2014 roku, I ACa 422/14, opubl: www.orzeczenia.ms.gov.pl). Dlatego nie zasługuje na ochronę. Jednak w ocenie Sądu nie uzasadnia to oddalenia powództwa w całości, dając natomiast podstawę do zasądzenia dochodzonego roszczenia w takiej wysokości, jakby wszystkie wpłaty S. M. dokonywane na poczet ugody były księgowane zgodnie ze wskazaniami zobowiązanej. Wprawdzie kilka rat zostało wpłaconych po terminie, są to jednak niewielkie opóźnienia (1 – dniowe, najwyżej 2 – dniowe). Biorąc pod uwagę trudną sytuację materialną zobowiązanej, dla której raty po 400 zł były obciążeniem na poziomie 40% miesięcznych dochodów, te opóźnienia można pominąć. Zobowiązana dokonywała systematycznych wpłat, zaś drobne opóźnienia nie powodowały uszczerbku majątkowego po stronie uprawnionej.

Z przedłożonego przez powódkę harmonogramu wynika, że od października 2010 roku S. M. zobowiązana była wpłacać raty po 400 złotych miesięcznie. Takie raty były wpłacane od września 2010 r. do marca 2013 roku. Natomiast do zapłaty pozostała ostatnia rata wyrównująca w kwocie 8 756,13 złotych i ta rata bezspornie nie została spłacona. Natomiast w marcu 2013 roku została wpłacona kwota 400 złotych, o którą należało pomniejszyć ostatnią ratę. Zatem od pozwanych na rzecz powódki należało zasądzić kwotę 8 356,13 złotych.

Wskazana powyżej kwota została zasądzona z odsetkami umownymi w wysokości równej czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego w stosunku rocznym od dnia 17 kwietnia 2013 roku do dnia zapłaty. Ostatnia rata miała być płatna w dniu 22 marca 2013 roku i aż do zamknięcia rozprawy nie została zapłacona. W świetle postanowień umownych stała się należnością przeterminowaną, oprocentowaną według zmiennej stopy procentowej ustalonej przez Zarząd (...), która zgodnie z uchwałą nr 12 Zarządu (...) z dnia 25.03.2009 r., zmienioną uchwałą nr 4 z dnia 12.05.2009 r., jest równa czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP. Odsetki zasądzono zgodnie z żądaniem pozwu – od dnia jego wniesienia. Termin zapłaty tej kwoty upłynął 22 marca 2013 roku, zatem żądanie zasądzenia odsetek od dnia 17 kwietnia 2013 roku jest uzasadnione.

Solidarna odpowiedzialność pozwanych znajduje podstawę prawną w przepisie art. 1034 § 1 k.c.

Stosownie do przepisu art. 319 k.p.c. Sąd w treści wyroku zastrzegł prawo pozwanych do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie ich odpowiedzialności wynikające z przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu zapadło w odwołaniu do zasady stosunkowego ich rozdzielenia, wyrażonej w art. 100 k.p.c. Powódka wygrała proces w 73%, przegrała w 27 % (porównując kwotę dochodzoną 11 420,48 zł z zasądzoną 8 356,13 zł). Na sumę kosztów poniesionych w sprawie złożyły się:

- po stronie powódki kwota 2 560 złotych (opłata od pozwu 143 zł, opłata skarbową od udzielonego pełnomocnictwa – 17 zł, koszty zastępstwa prawnego 2 400 zł);

- po stronie pozwanej: kwota 2 417 złotych (koszty zastępstwa prawnego 2 400 zł, opłata skarbową od udzielonego pełnomocnictwa – 17 zł). Po stronie pozwanej Sąd uwzględnił tylko koszty zastępstwa procesowego równe stawce minimalnej przy tej wartości przedmiotu sporu. Po stronie pozwanych zachodzi współuczestnictwo materialne i obie reprezentowane były przez jednego pełnomocnika, dlatego przy rozliczeniu kosztów procesu pomiędzy stronami po stronie pozwanej należało uwzględnić wynagrodzenie jednego pełnomocnika.

Łącznie suma kosztów w sprawie, poniesionych przez strony przed Sądem I instancji, wyniosła 4 977 złotych. Z tego powódka powinna ponieść koszty w wysokości 1 344 złotych, więc należy się jej zwrot kosztów w wysokości 1 216 złotych.

Sąd przychylił się do wniosku pełnomocnika z urzędu pozwanej M. O. (1) i na podstawie § 15 w zw. z § 6 pkt 5 i § 2 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 490) przyznał radcy prawnej J. S. i nakazał wypłacić z funduszy Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi kwotę 2 952 złotych (2 400 zł + 23% VAT) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej M. O. (1) z urzędu.